

Yanlış haberler koronadan hızlı yayılıyor

Koronavirüsten korunmak kadar bu dönemde virüsle ilgili yanlış haber ve bilgilerden korunmak da önemli hale geldi. Pandemiden daha hızlı yayılan yanlış haber ve bilgilerin kişilerin yanlış korunmasına yol açtığını söyleyen Beykoz Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi Dekan Yardımcısı ve İletişim Tasarımı ve Yeni Medya Bölüm Başkanı Doç. Dr. Pınar Seden Meral, “Sadece güvenilir kaynaklardan bilgi edinin. Virüsle ilgili olduğu iddia edilen bir araştırmadan söz edildiğinde, mutlaka o araştırmayı bularak orijinal belgeyi inceleyin” uyarısında bulunuyor.

Dünyayı saran pandemi nedeniyle herkesin gözü kulağı koronavirüs haberlerinde... Evimizde kalıyoruz ama habersiz kalamıyoruz! Gerek televizyonlardan gerekse sosyal medyadan virüsle ilgili her haberi, bilgiyi takip ediyoruz. Peki ama aldığımız haberler ve bilgilerin doğruluğundan emin miyiz? Dünya Sağlık Örgütü Direktörü Tedros Adhanom Ghebreyesus’un da dediği gibi; “Sahte haberler bu virüsten daha hızlı ve daha kolay yayılıyor.” Beykoz Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi Dekan Yardımcısı ve İletişim Tasarımı ve Yeni Medya Bölüm Başkanı Doç. Dr. Pınar Seden Meral,ve Araştırma Görevlisi Münür İpek yaptığı çalışmada koronavirüsle ilgili yapılan yanlış haber ve bilgilerin hayatımızı virüsten daha fazla olumsuz etkilediğini ortaya koydu. Çalışmayla ilgili bilgi veren Doç. Dr. Pınar Seden Meral, “Hem kendi hem de toplumumuzun sağlığını korurken bilgilenmek önemli ancak bu dönemde bilgi almak için başvurduğumuz çoğu kaynağın ne derece doğru haber verdiğini bilmek ve dolayısıyla doğru bilgiye ulaşmak güç” diyor. “Virüsten korunmak için maske ve eldiven takmak gerçekten koruyucu mudur, virüsten etkilenen insanlar sokakta yürürken bir anda yere düşüp ölürler mi, evimin her odasına çevresine karanfil saplanmış birer soğan koyarsam virüs evime girmez mi? gibi pek çok sorunun yanıtını merak ediyoruz” diyen Meral, sözlerini şöyle sürdürüyor: “Bu sorunların yanıtlarını öğrenmek içinse basından ve sosyal medya araçlarından medet umuyoruz. Çünkü korkuyoruz. Böylesi durumlarda korku, insanı felce uğratan ve aklını kullanmasına engel olan bir duygu.

Günümüzün iletişim teknolojilerinin sunduğu olanaklarla bilgi, inanılmaz bir hızla yayılıyor. Ancak Kovid-19’la ilgili yalnızca doğru bilgi ve haberler yayılmıyor. Sahte olduğunu çoğu zaman anlayamadığımız haberler de aynı hızla servis ediliyor. Bu da insanları Kovid-19’dan korunmak ve de kaçınmak için kimi zaman yanlış yollara da itiyor.”

“Güvenilir kaynaklardan bilgi edinin”

Koronavirüsün ülkemizde görülmeye başladığı günden bu yana hem geleneksel hem de dijital medya organlarında sayısız haberler yayınlanıyor. Sosyal medyada da tam bir içerik bombardımanı yaşanıyor. “Yayınlanan içeriklerin ve haberlerin çokluğu doğru bilgiye ulaşmada kaotik bir ortam yaratıyor” diyen Doç. Dr. Meral, sadece güvenilir kaynaklardan bilgi edilmesi gerektiğini söylüyor. Virüsün kökeni ve tedavisiyle ilgili yayınlanan haberlere kuşkuyla yaklaşıp, bilimsel gerçekliğinin sorgulanması gerektiğini vurgulayan Meral, koronavirüsle ilgili yanlış bilgilerden nasıl korunmamız gerektiği konusunda şu önerilerde bulunuyor: “Video ya da ses içerikli kaynağından emin olmadığınız haberler yerine basılı gazetelerin haberlerini tercih edin. Gözden kaçan kimi durumlar olsa da, muhabirlerin haberleri teyit ve referansları kontrol etme mekanizması daha sağlıklı işler. Virüsle ilgili olduğu iddia edilen bir araştırmadan söz edildiğinde, mutlaka o araştırmayı bularak orijinal belgeyi inceleyin. Sosyal medya hesaplarınızda bir haberi paylaşmadan önce haberin doğruluğunu kendiniz araştırın ve ancak eminensiz paylaşın.”

İlginç bulgulara rastlandı

Beykoz Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi Dekan Yardımcısı ve İletişim Tasarımı ve Yeni Medya Bölüm Başkanı Doç. Dr. Pınar Seden Meral, ile Araştırma Görevlisi Münür İpek ‘koronavirüs haberleri’ ile ilgili yaptıkları araştırmalarda dünyayı yanlış yönlendiren haberler ve sonuçlarıyla ilgili de ilginç bulgulara ulaştı. Bu haberlerin her zaman yalan ya da sahte olup olmadığından daha çok önemli olan nokta bireylerin bu haberlere karşı verdikleri tepkiler. Örneğin Kovid-19’a yakalanan hastaların azımsanmayacak bir bölümünün hastalık öncesi ibuprofen içerikli ilaçlar aldığına ve bu tip ilaçların hastalığa yakalanma olasılığını arttırdığına yönelik çeşitli haberler yayınlandı. Hala tartışmalı olan bu konu bir tıp dergisinde ibuprofen içerikli ilaçlardaki bir enzimin Kovid-19 semptomlarını birleştirebileceğine işaret edilerek ancak daha fazla çalışma ve bulguya gerek duyulduğuna ilişkin bilgi notuyla yayınlandı. Bu haberin ardından medyada ve sosyal medya gruplarında ibuprofen içeren ilaçların listesi yayınlanarak, bu ilaçların kullanılmaması gerektiğine dair bilgiler kamuoyuna sunuldu. Dahası Dünya Sağlık Örgütü de önce ibuprofenin Kovid -19 etkilerini kötüleştirebileceğini bildirerek, kullanılmamasını önerdi. Ancak daha sonra bu ifadesini geri çekti.

Yapılan paylaşımlara dikkat!

Sosyal medya hesaplarından yapılan bir paylaşım haberin ulaştığı insanları olumsuz etkiledi ve paniğe sürükledi. Paniğe neden olan haberde Milano’da bir doktorun “Sokakta hep aynı çift ayakkabıyı kullanın ve evinizin dışında bırakın. Zira Çinliler virüsün 9 güne kadar yaşadığını öğrenmişler” bağlamındaki ifadesiydi. Kaynağı bilinmeyen bu paylaşımın yer alan doktor gerçek değil. Haber sitelerinde bir evcil köpeğin korona virüsüne yakalandığı ve bu virüs nedeniyle haber 18 Mart tarihinin gündemindeydi. Bu haber çeşitli haber sitelerinde yayınlandı ancak haberde yer alan köpeğin 17 yaşında olması ve evcil hayvandan insana Kovid-19 bulaştığına dair bilimsel bir bilgi olmaması nedeniyle bu haberin de gerçekliği kuşku taşımakta.

19 Mart tarihinde bir ulusal gazetede yayınlanan “Avrupa’da korona yüzünden gıda alışverişini karneye bağlandı” haberi de gerçeği yansıtmıyordu. Marketlerde gıda kalmaması nedeniyle alışverişin karneye bağlandığı ifade edilen haberde kaynak olarak Avrupa’da yaşadığı söylenen gurbetçi vatandaşların adları yazılsa da, Avrupa’da böyle bir uygulama olmadığı ve böyle bir açıklama yapılmadığı ortaya çıktı. 22 Mart tarihinde de İran asıllı oyuncu Golshifteh Farahani’ye ait bir ses kaydı olduğu söylenen bir açıklama paylaşıldı çeşitli kanallar aracılığıyla.

Saç kurutma makinesinin Kovid-19'u yenmede etkili olduğunu anlatan bu ses kaydına göre "saç kurutma makinesinin dört parmak mesafeyle burun altından yukarı tutulması gerektiğini, 30-40 saniye kadar buruna ve genize giden sıcak havanın, virüsten kurtulmayı sağlayacağı" iddia edilmekte. Yüksek oranda etkileşim sağlayan bu videonun toplumda tanınan yüzler tarafından paylaşılması da içeriğe gösterilen ilginin daha da artmasına neden olmuş; ancak bilimsel olarak da doğru olmayan bu bilgi Golshifteh Farahani'nin kendi Twitter hesabında yaptığı açıklamayla sesin kendisine ait olmadığı ifade edilerek yalanlanmıştır. Medyada yayınlanan sahte haberlerin dışında devlet kurumlarını kullanarak kamuoyunu bilinçli olarak yönlendirmek isteyenler de var ne yazık ki. Örneğin 16 Mart tarihinde Sağlık Bakanlığı logosu kullanan ve üzerinde gizli ibaresi bulunan bir belge sosyal medyada araçlarında paylaşıldı. Üzerinde 81 ile gönderildiği ibaresi olan bu belgeye göre salgın ile ilgili birtakım tedbirler alınıyordu. Ertesi gün Bakanlıktan yapılan açıklama ile bu belgenin sahte olduğu ve bu belgeyi dolaşıma koyan insanların bilinçli bir şekilde ortalığı paniğe sürüklemek istedikleri belirtildi.

Yanlış korona haberlerinden korunma reçetesi!

- Sadece güvenilir kaynaklardan bilgi edinin.
- Video ya da ses içerikli kaynağından emin olmadığınız haberler yerine basılı gazetelerin haberlerini tercih edin. Gözden kaçan kimi durumlar olsa da, muhabirlerin haberleri teyit ve referansları kontrol etme mekanizması daha sağlıklı işler.
- Virüsle ilgili olduğu iddia edilen bir araştırmadan söz edildiğinde, mutlaka o araştırmayı bularak orijinal belgeyi inceleyin.
- Virüsün kökeni ve tedavisiyle ilgili yayınlanan haberlere kuşkuyla yaklaşın, bilimsel gerçekliğini sorgulayın.
- Sosyal medya hesaplarınızda bir haberi paylaşmadan önce haberin doğruluğunu kendiniz araştırın ve ancak eminseniz paylaşın. Haberi size gönderen kaynak sizin için güvenilir olsa bile, acaba ona kim gönderdi? Hep sorgulayın.
- Haberde yer alan hikaye size inandırıcı gelmediyse ya da sahte kokuyorsa, herhangi bir bağlantıyı tıklamayın ve bu haberin daha fazla yayılmasını sağlayacak algoritmaları çalıştırmayın.